

Færøernes migrationer 1961-65, med en kort befolkningsbeskrivelse

Af Rolf Guttesen

Abstract

The paper discusses the demographic development on the Faroe Islands up to 1965 with special reference to the migrational pattern for the period 1961-65.

Indledning

Færøerne har gennem meget lang tid været udsat for en tapning af mennesker, ligesom de fleste andre perifere områder og mindre øsamfund. Det er i første omgang unge mennesker, der udvandrer, og dette medfører en deformation af befolkningsstrukturen, således at den erhvervsaktive og fertile del af befolkningen bliver mindre i forhold til den samlede befolkningsmængde.

På Færøerne er man efterhånden blevet opmærksom på, at denne udvikling, især hvis tendensen forstærkes, kan få katastrofale følger for det lille samfund. Ofte hentydes til udviklingen på de nærliggende Shetlandsøer, som havde befolkningsmaksimum omkring 1860. Siden da er befolkningstallet blevet halveret, og det er stadigvæk faldende, mens samfundet stagnerer. Men endnu har man ingen formuleret befolknings- eller samfundspolitik på Færøerne, og den skæve udvikling fortsætter.

En forudsætning for at kunne formulere en målsætning er, at man ved nøjagtig, hvad der sker. Men nogen tilbunds gående undersøgelse af de specielle færøske forhold er endnu ikke foretaget, hverken af de almindelige demografiske forhold eller af migrationerne (især udvandringen). Denne artikel, som er uddrag af min examensopgave, der omfatter de to perioder 1956-60 og 1961-65, er tænkt som et første forsøg på at give et billede af de demografiske forhold på øerne, med særlig hensyntagen til migrationerne i perioden 1961-65.

Materialet til opgaven blev indsamlet på Landsfolkeregistret (Landsfólkayvirlitið) i Tórshavn. Oplysningerne blev skrevet ind på hulkort og overført til magnettape. Selve databehandlingen foregik på en IBM 70 94 computer på Danmarks tekniske Højskole, Lundtofte.

Føroya Fróðskaparsetur, Føroya Landsstýri og Tórshavnar Býráð har efter ansøgning støttet undersøgelsen økonomisk.

Befolkningsudviklingen frem til 1965

På grundlag af Jordebogen fra 1584 er der foretaget en vurdering af folketallet på Færøerne omkring år 1600, *A. Mortensen* (1954), og denne undersøgelse giver tallet 4773, medens *Svabo* (1959) på grundlag af oplysninger fra præsterne og kirkebøgerne angiver tallet 4409 for året 1782. På grundlag af Svabos oplysninger kan man tillige foretage et skøn over fertiliteten og mortaliteten i tidsrummet 1772-1782. Beregningerne, der er foretaget hos *R. Gultesen* (1969), giver det bemærkelsesværdige resultat, at både fertiliteten og mortaliteten skulle have ligget på omkring 19‰ i denne periode. Fertiliteten er altså meget lav, lavere end noget tal i perioden 1840-1965, se fig. 1, og mortaliteten er høj, højere end for nogen periode i samme tidsrum som før. Befolkningen har altså på dette tidspunkt været stationær, hvilket svarer godt til, hvad man måtte forvente ud fra samfundets isolerede beliggenhed og begrænsede muligheder. Også i forhold til en række omkringliggende lande er tallene bemærkelsesværdige. Sverige, Danmark og England havde omkring 1800 en mortalitet på mellem 25 og 30‰, medens fertiliteten i disse lande lå på over 30‰.

Nederste kurve i fig. 1 viser udviklingen i den summariske mortalitetskvotient, defineret som antallet af døde pr. 1000 indbyggere, i tidsrummet 1840-1965. Frem til 1920 er den taget som 10-års gennemsnit, og derefter som 5-års gennemsnit. For perioden 1840/49-1870/79 bevæger kvotienten sig mellem 16 og 17‰, og falder derefter for 1880/89 til under 15‰. Fra tiåret 1890/99, hvor den er steget til 15,5‰, er den jævnt faldende hele tiden, og var for femåret 1960-65 på knapt 7‰. (Årsagen til diskontinuiteten midt på kurverne er, at der anvendes forskellig inddeling i kilderne, fx. 1900-1909 og 1901-1910).

Øverste kurve på fig. 1 viser, at den summariske fertilitetskvotient, defineret som antallet af levendefødte pr. 1000 indbyggere, er stigende fra 27‰ i perioden 1840/49 til knapt 32‰ i perioden 1900/09, for derefter at falde jævnt til 22,7‰ i tidsrummet 1936/40. Den efterfølgende stigning når maksimum i 1946/50 med 26,4‰.

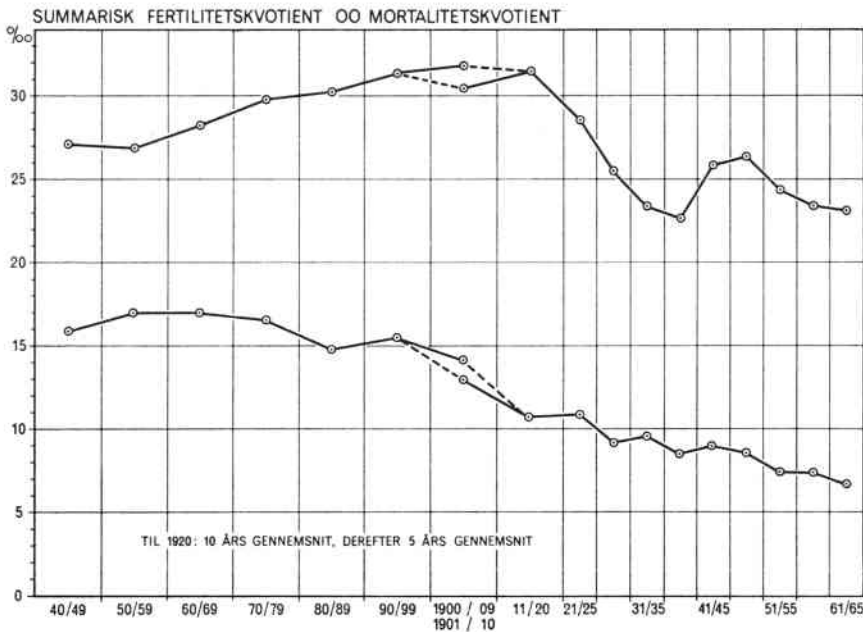

Fig. 1. Øverste kurve viser den summariske fertilitetskvotient, dvs. antallet af levendefødte pr. 1000 indbyggere. Nederste kurve: den summariske mortalitetskvotient, antallet af døde pr. 1000 indb.

Fig. 1. Upper curve shows the crude live birth rate, i.e. number of live births per 1000 inhabitants. Lower curve: the crude mortality rate, i.e. number of deaths per 1000 inhabitants. The discontinuance of the curves is due to different ways of classification in the sources used. The rate is shown by a 10 year-average until 1920, thereafter as a 5 year-average.

Siden har fertilitetskvotienten været aftagende, dog med decellerende hastighed, og den var for perioden 1961/65 23,2‰.

Differencen mellem fertilitet og mortalitet giver fødselsoverskuddet, som er afbildet i fig. 2, (kan også aflæses på fig. 1). Fødselsoverskuddet er her lig med faktisk vækst plus nettoudvandring, eller som for perioden 1860/70 lig med faktisk vækst minus nettoindvandring. Det falder fra 11,5‰ i 1840/49 til 10,0‰ i 1850/59, men stiger så frem til 1911/20, hvor det når maksimum med 22,4‰. Derefter falder det til et minimum omkring 2. Verdenskrig, hvor det er 16,5‰ i perioden 1930/45.

Efter krigen når fødselsoverskuddet et nyt højdepunkt, 19,9‰, og har siden svinget omkring de 17‰.

Fra og med 1933 findes der opgørelser over vandringerne mellem Færøerne og Danmark, men om vandringen mellem Færøerne og det øvrige udland er der intet publiceret. For at få et skøn over størrelsen af disse migrationer gennem tiderne, er der på grundlag af

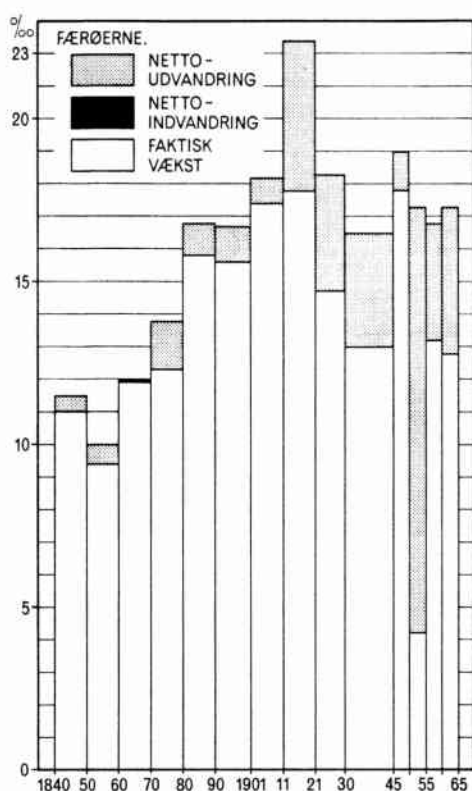

Fig. 2. Differencen mellem fertilitet og mortalitet giver fødselsoverskuddet eller den naturlige vækst = søjlernes totale længde. Ved subtraktion af den faktiske vækst, som er målt ved folketællingerne, fra den naturlige vækst fås størrelsen af netto ud- eller netto indvandring.

Fig. 2. The difference between fertility and mortality indicates the excess of births or the natural growth, expressed by the total length of the columns. By subtraction of the actual growth given in the censuses from the natural growth, the size of the net out- or net in-migration is found. Legend: white = actual growth, grey = net out-migration, black = net in-migration.

opgørelser af fødte og døde, og dermed også af fødselsoverskuddet, som også kan kaldes den naturlige vækst, regnet ud, hvor stor nettovandringen til eller fra Færøerne har været fra 1840 til 1965. Der er brugt 10-års perioder op til 1930, men da der så ikke var nogen folketælling før 1945, er der derfor brugt en 15-års periode. Efter 1945 er resultaterne opgjort i 5-års perioder. Når man trækker den faktiske stedfundne befolkningsvækst fra den forventede naturlige tilvækst, får man en størrelse, der viser hvor mange der er vandret til eller fra landet i den pågældende periode. Fig. 2 er en grafisk fremstilling af resultatet. I perioden 1840 til 1911 har udvandringen været på 4 til 11 % af den naturlige vækst, dog med undtagelse af tidsrummet 1860-69, som er det første tiår efter Den kongelige Monopolhandels ophævelse. Da var der en svag nettoindvandring. Efter 1911 har udvandringen som regel været langt kraftigere, ca. 20 % af den naturlige tilvækst, men falder til kun 6 % i den første efterkrigsperiode. I perioden 1951-55 er den dog helt oppe på 76 %.

Aldersstrukturens udvikling i tidsrummet 1801-1965 er afbildet på fig. 3. Her ses det bemærkelsesværdige, at der aldrig har været pro-

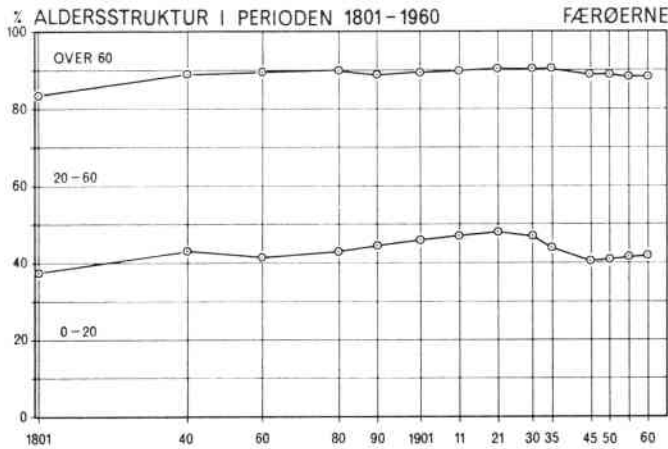

Fig. 3. Aldersklassernes, 0-20 år, 20-60 år, og over 60 år, procentvise andel af den samlede folkemængde, 1801-1960.

Fig. 3. The share of the three age groups (0-20 years, 20-60 years, 60 years, and above 60 years) in relation to the total population for the period 1801-1960, stated in per cent.

centvis flere ældre (over 60 år) og færre unge (under 20 år) end ved første tælling i 1801. Siden 1840 har procentdelen af ældre ligget meget nær de 10 %. Derimod er der sket en forøgelse i de unges andel, fra 41,5 % i 1860 til 48 % i 1921. Derefter følger et ret kraftigt fald i denne gruppes andel, fra de nævnte 48 % i 1921 til 40,5 % i 1945, med en efterfølgende svag vækst til 42 % i 1960.

Undersøger man kønsproportionen, dvs. antal mænd pr. 100 kvinder, for befolkningen som helhed, viser det sig, at der er sket et brat omslag inden for de sidste 100 år. Af fig. 4 kan aflæses, at der var et stigende kvindeoverskud fra 1845 til 1890, da der kun var 93 mænd

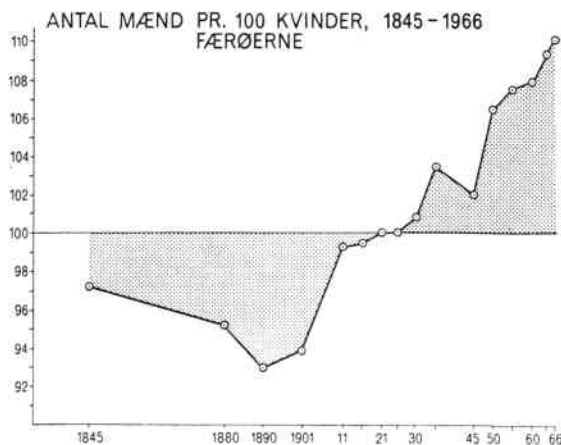

Fig. 4. Udviklingen i kønsproportionen i perioden 1845-1966.

Fig. 4. The development of the sex ratio, i.e. number of men per 1000 women for the period 1845-1966.

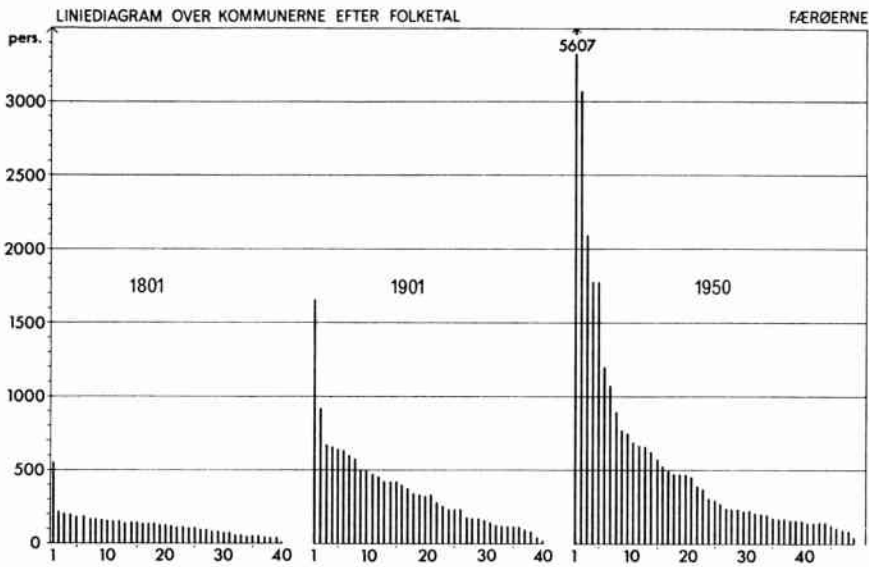

Fig. 5. De tre linjediagrammer viser de færøske kommuner rangordnet efter folkmængde for årene 1801, 1901 og 1950. Lodret akse: indbyggertal, vandret akse: rangnummer.

Fig. 5. The three diagrams show the Faroese communes ranged according to number of inhabitants for the years 1801, 1901 and 1950. Vertical axis: number of inhabitants. Horizontal axis: rank.

pr. 100 kvinder, men derefter er der vækst i dette tal – kraftigst mellem 1901 og 1911, hvor tallet stiger fra 93,3 til 99,5. En del af forklaringen finder man i, at der i denne periode er et særlig stort overskud af drengefødsler, samtidig med at der er flere dødsfald blandt kvinder end i tidligere år. Desværre kan der ikke siges noget om migrationernes indflydelse på dette tidspunkt. I 1921 og 1925 var der ligevægt, men siden har der været et hurtigt voksende mandsoverskud, som kun afbrydes med migrationernes standsning under anden verdenskrig. Ved sidste folketælling i 1966 var der 110 mænd pr. 100 kvinder. Tendensen ser ud til at skulle fortsætte.

Fig. 5 viser tre linjediagrammer for årene 1801, 1901 og 1950, hvori kommunerne er rangordnet, således at den største står som nr. 1 i et koordinatsystem, den næststørste som nr. 2, osv. 1801 viser det gamle bondesamfunds fordeling. Linjerne er i forhold til de efterfølgende diagrammer af ret beskeden længde, og der er kun ét virkeligt spring mellem to kommuner, nemlig mellem nr. 1, som er Tórshavn, hovedstaden med 554 indbyggere, og nr. 2, Sjógv på Skálafjørðurs vestsider, med 223 indbyggere. Derefter følger resten af kommunerne med meget lille forskel i indbyggertal. 1901 viser forholdene

på et tidspunkt, hvor skibsfiskeriet er i hurtig udvikling, og bondesamfundet er ved at forsvinde. Som helhed er linjerne blevet længere, men nogle har tydeligvis haft hurtigere vækst end gennemsnittet. En kurve gennem alle toppunkterne ville ligge betydeligt stejlere end i 1801-diagrammet, men bortset fra de to største kommuner, ville den stadig være næsten retlinjet. Vækstkommunerne koncentrerer sig især til områder med gode havnemuligheder. Iøjnefaldende er Froðbas vækst. Den er på dette tidspunkt landets næststørste kommune, og har svunget sig op fra en 23. plads i 1801. 1950: Der har været en forstærket vækst i de store kommuner, medens de mindre har haft svagere vækst eller endog stagnation. En kurve gennem toppunkterne af linjerne nærmer sig et hyperbolsk udseende. Tórshavn har, som både før og efter, en ubestridt førerplads med hensyn til befolkningsstørrelse. Klaksvík har overskredet Froðba kommune og ligger nu på en andenplads. Froðba og Vágur på Suðuroy ligger som nr. 3 og 4, Vágur er rykket frem fra en 9. plads i 1901, og en 26. plads i 1801. Fuglafjørður – nr. 3 både i 1801 og 1901 – er nu trængt ned til en 6. plads.

For at vise Færøernes befolkningsfordeling og den differentierede vækst i den sidste tid er her vist to kort, fig. 6 og 7, som fremstiller kommunernes befolkningsmængde i årene 1960 og 1966 samt udviklingen i begge de forudgående femårsperioder. I perioden 1956-60 når udvandringen fra Færøerne atter ned til et „normalt“ leje på omkring 20 % af fødselsoverskuddet, efter at det i den forudgående femårsperiode 1950-55 havde ligget helt oppe på 76 % af fødselsoverskuddet (se fig. 2). Kun tre kommuner falder i kategorien „kraftig vækst“, nemlig Tórshavn og forstadskommunen Tórshavnar Uttanbíggja, samt Skála på Skálafjørðurs vestside, der har et større skibsværft og kan kaldes øernes mest industrialiserede kommune. Klaksvík, som har det næststørste indbyggertal, må nøjes med betegnelsen „moderat vækst“ i denne periode. Mellem Klaksvík og Tórshavn ligger der et bælte med kommuner, der er i vækst: Fuglafjørður, Lorvík, Gøta, Sjógv og Nes. I den nordvestlige periferi ligger der enkelte større kommuner med vækst: Vestmanna, Sørvágur og Eiði. Søndenfjords, det vil sige syd for Skopunnarfjørður mellem Strey-moy og Sandoy, ses kun én kommune med vækstsignatur: Skálavík, mens alle andre, inklusive de to store kommuner på Suðuroy, Froðba og Vágur, stagnerer eller er i tilbagegang.

I perioden 1960-66, fig. 7, vokser Færøernes befolkning med 2516 personer. De tre kommuner, der ligger i kategorien „kraftig stigning“, har en samlet tilvækst på 2592 personer. Det vil sige, at disse

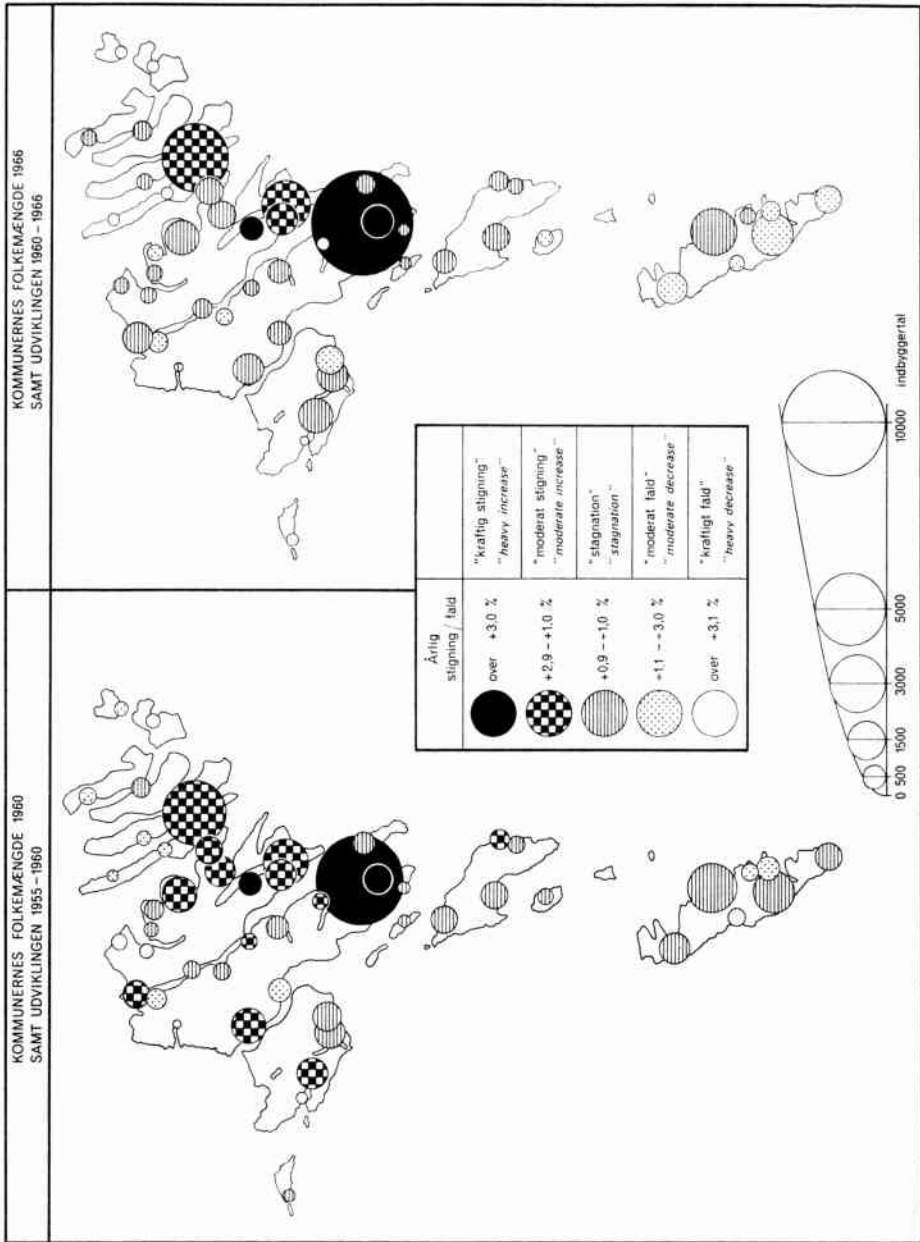

Fig. 6-7. Befolkningsfordelingen på Færøerne 1960 og 1966, samt udviklingen i de to forudgående femårsperioder 1955-60 og 1960-66. Kommuner er anvendt som enhed.

Fig. 6 and 7. The distribution of the population on the Faroe Islands 1960 and 1966, as well as the development for the two preceding five-year periods 1955-60 and 1960-66, calculated on commune bases.

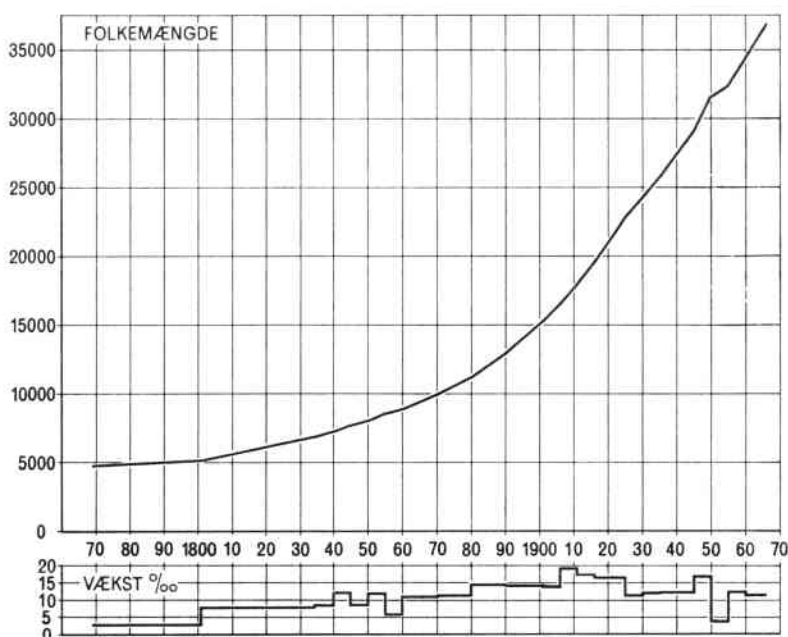

Fig. 8. Befolkningsskurve for Færøerne 1769-1966, med folketællingerne som grundlag. Nederst angives befolkningens vækstrate mellem tællingerne.

Fig. 8. Population curve for the Faroe Islands 1769-1966 on the basis of the censuses. Below: the rate of growth in the periods between the censuses.

tre kommuner opsuger mere end landets samlede tilvækst. Der må da foregå en ret kraftig vandring til disse kommuner samtidig med, at de øvrige taber til disse vækstkommuner samt til udlandet. Det førnævnte vækstbælte mellem Tórshavn og Klaksvík genfindes atter, men uden for dette bælte er *alle* kommuner nu i stagnation eller tilbagegang. Vágur ligger i klassen „moderat fald“, og det er første gang, det sker for en stor kommune med over 1000 indbyggere.

Fig. 8 viser den færøske befolknings vækst i tidsrummet 1769 til 1966, Vækstraten r bestemmes af ligningen $r = \left(\sqrt[t]{\frac{P_1}{P_0}} - 1 \right) \cdot 1000$, Clarke (1965), P_0 er befolkningsstørrelsen ved periodens begyndelse, P_1 er størrelsen ved dens slutning, og t er antallet af år mellem de pågældende folketællinger. Op til 1910 er vækstraten stigende fra 3,1 % i perioden 1769-1801 til 19,4 % for 1906-1911, som er maksimum. Stigningen er foregået ret jævnt, men med et enkelt kraftigt fald for perioden 1855-60, som muligvis kan sættes i forbindelse med frihandels indførelse i 1856.

Efter 1910 har den generelle tendens været langsomt faldende

vækst til 11,8 % for 1960-66, dog med to iøjnefaldende udsving: en forhøjelse i efterkrigsperioden 1945-50 til 17,2 %, med efterfølgende kraftigt fald til en vækstrate på kun 4,2 %, som var det laveste siden 1801.

Befolkningens vandringer 1960-65

I femårsperioden 1961-65 blev der ialt registreret 13.304 flytninger i Landsfólkayvirlitið i Tórshavn. Heraf var de 57 % eksterne (vandringer til eller fra Færøerne), medens 43 % var interne (vandringer mellem 50 færøske kommuner). Fordelingen af de eksterne og interne vandringer var nøjagtig den samme i den foregående femårsperiode 1956-60, R. Gultesen (1969).

Det er ret enestående, at et „land“ har større extern end intern migration, men det skal ses i forbindelse med dets ringe størrelse og nære tilknytning til Danmark. For det egentlige Danmark udgør den interne bruttomigration 88,5 % af det totale antal, medens de eksterne udgør 11,5 % for året 1967, (Statistisk Årbog 1969, tab. 43). For en oversigt over kommuner henvises til kommunekort, p. 26.

Eksterne vandringer

Af de eksterne vandringer udgør vandringerne til og fra Danmark langt den overvejende del, nemlig 85,3 %, som nr. 2 ligger Grønland med en bruttovandring på 4,0 %, og Island som nr. 3 med 3,6 %. Der er fremstillet 4 kort, der viser det færøske vandringsmønster i detaljer. Af praktiske grunde er de eksterne og interne vandringer afbildet på separate kort, hvilket skulle gøre mønstret mere overskueligt, men på trods af denne adskillelse er de enkelte kort meget detaljerede. Den tyndeste streg på kortene repræsenterer en strøm på 5 personer, dog er tallene 3 og 4 forhøjet til også at kunne tegnes med denne stregtykkelse, ligesom tallene 6 og 7 er formindsket. Samme regler for at forhøje og formindske er anvendt på hele materialet. Så vidt muligt er strømmene fra kommunerne i en region forsøgt samlet til en hovedstrøm, der føres samlet frem til bestemmelsesstedet. Det samme gælder strømme, der kommer fra et udenfor liggende sted (kommune eller land), til kommuner i en region. Af tegne-tekniske grunde er Syd-Streymøy (kommunerne 28, 29, 30, 31, 32) skilt ud fra resten af Streymøy, og hver enkelt af disse strømme er ført selvstændigt frem til eller fra Tórshavn. På kortene over de eksterne migrationer er de ti lande eller områder (nr. 51-60) tegnet som kasser i kortenes rand. Danmark (51), som er langt det vigtigste i denne forbindelse, er lagt i højre kortsiderand, medens resten (52-60) er aftegnet i venstre kortsiderand. For kortet, der afbilder den eksterne

nettomigration, blev det nødvendigt at indføre en „subtraktionsmetode“, se fig. 10, hvor fx. Færøernes samlede nettomigration til Danmark er mindre end regionernes samlede nettomigration til Danmark. Dette skyldes, at en enkelt region, Syd-Streymoy, har en nettovandring fra Danmark. Derfor føres alle regionernes strømme, både netto til- og nettotilvækst frem mod kassen i kortsiden, hvor der så foretages en subtraktion. Derefter viser den sidste del af pilen Færøernes nettovandring i forhold til de forskellige lande. Samme manøvre foretages i den anden ende af strømmene, ved regionerne. Derfor kan det hænde, at strømmene ender blindt, uden at føres frem til nogen kommune, men stopper ved regionen, eller at den ender et lille stykke fra kasserne. På nettomigrationskortet er strømme fra udlandet til færøske kommuner tegnet med prikket signatur.

Fig. 9. Extern bruttomigration 1961-65: Hovedindtrykket er, at der finder en enorm vandring sted til og fra Danmark. Disse strømme er altdominerende i kortbilledet, og alle landets kommuner, med undtagelse af Mikladal, berøres af denne vandring. Del bageste tal i de efterfølgende tabeller viser bruttomigrationen pr. år i relation til regionens/kommunens indbyggertal.

Tabel 1. Regionernes bruttomigrationsstrøm med Danmark.

Region	pers.	pers./år/indeb.	Region	pers.	pers./år/indeb.
1 Tórshavn	3118	7,3	5 N. Streymoy	336	2,3
2 Norðuroyar	890	3,4	6 S. Streymoy	307	4,4
3 Suðuroy	818	2,8	7 Vágur	239	1,8
4 Eysturoy	668	1,8	8 Sandoy	93	0,5

Tabel 2. 8 kommuners bruttomigration med Danmark.

Region	pers.	pers./år/indeb.	Region	pers.	pers./år/indeb.
1 Tórshavn	3118	7,3	5 Nes	202	1,9
2 Klaksvík	818	4,1	6 Vestmanna	200	3,4
3 Tvøroyri	367	3,6	7 Kaldbak	195	26,0
4 Vágur	331	3,9	8 Fuglafjørður	138	2,3

Blandt de øvrige lande (se figurens venstre side) er Grønland det vigtigste med en bruttomigration på 303 personer, medens Island og Norge følger som nr. 2 og 3 med en bruttomigration på henholdsvis 275 og 253. I forhold til tidligere, R. Guttesen (1969), er dette et forandret billede, idet Norge og Island i perioden 1956-60 var langt de vigtigste, medens vandringerne til og fra Grønland var minimale. Der er et bemærkelsesværdigt stort antal strømme, især til Grønland.

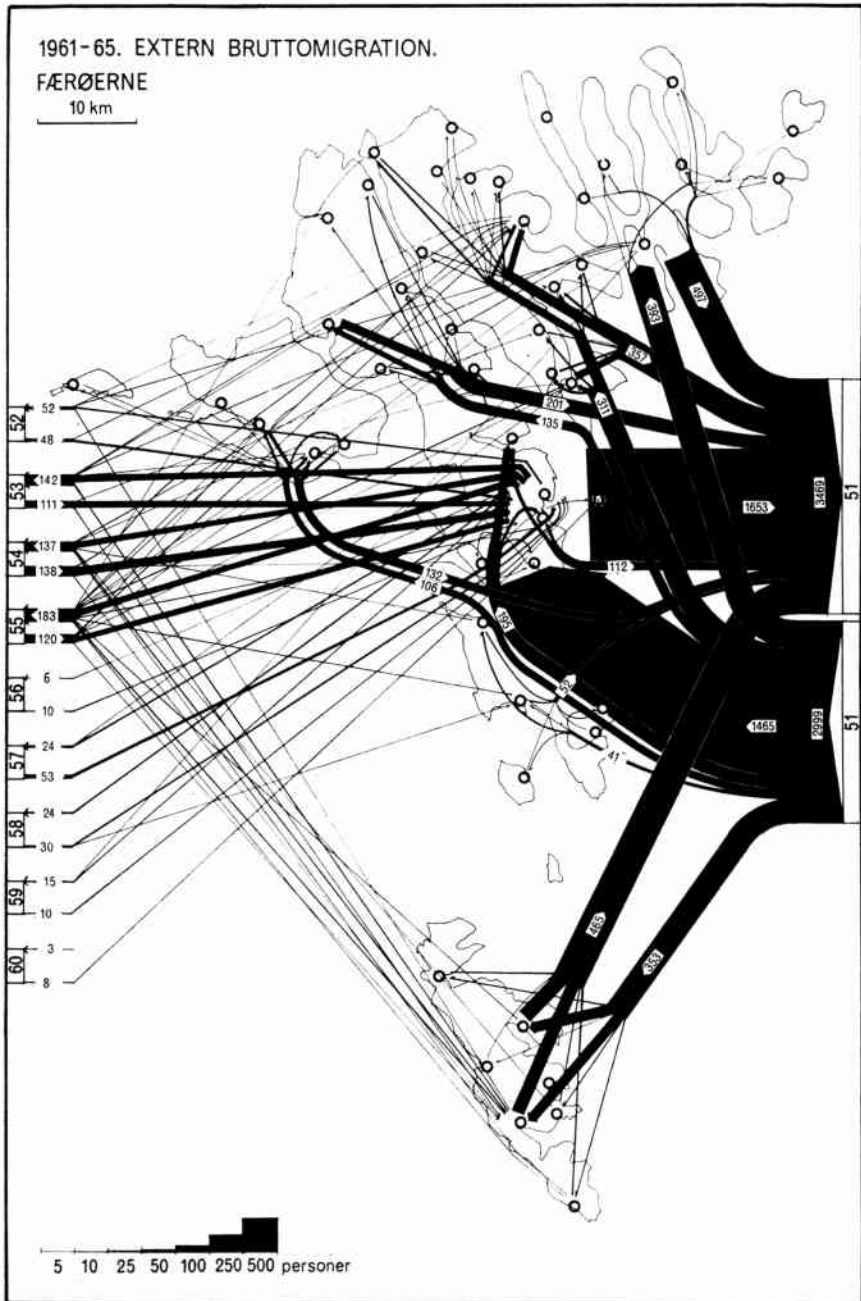

Fig. 9. „Flow-line“ kort, der viser Færøernes bruttomigration 1961-65 mellem kommunerne og udlandet, som er inddelt i enheder (indexnumrene i kortsiden er forklaret i den engelske figurtekst).

Fig. 9. Flow-line map showing the gross migration of the Faroe Islands 1961-65 between the communes and to foreign countries classified as follows (index numbers in the sides of the map): 51 = Denmark, 52 = Sweden, 53 = Norway, 54 = Iceland, 55 = Greenland, 56 = Finland, 57 = United Kingdom, 58 = the rest of Europe, 59 = North America, 60 = the rest of the world.

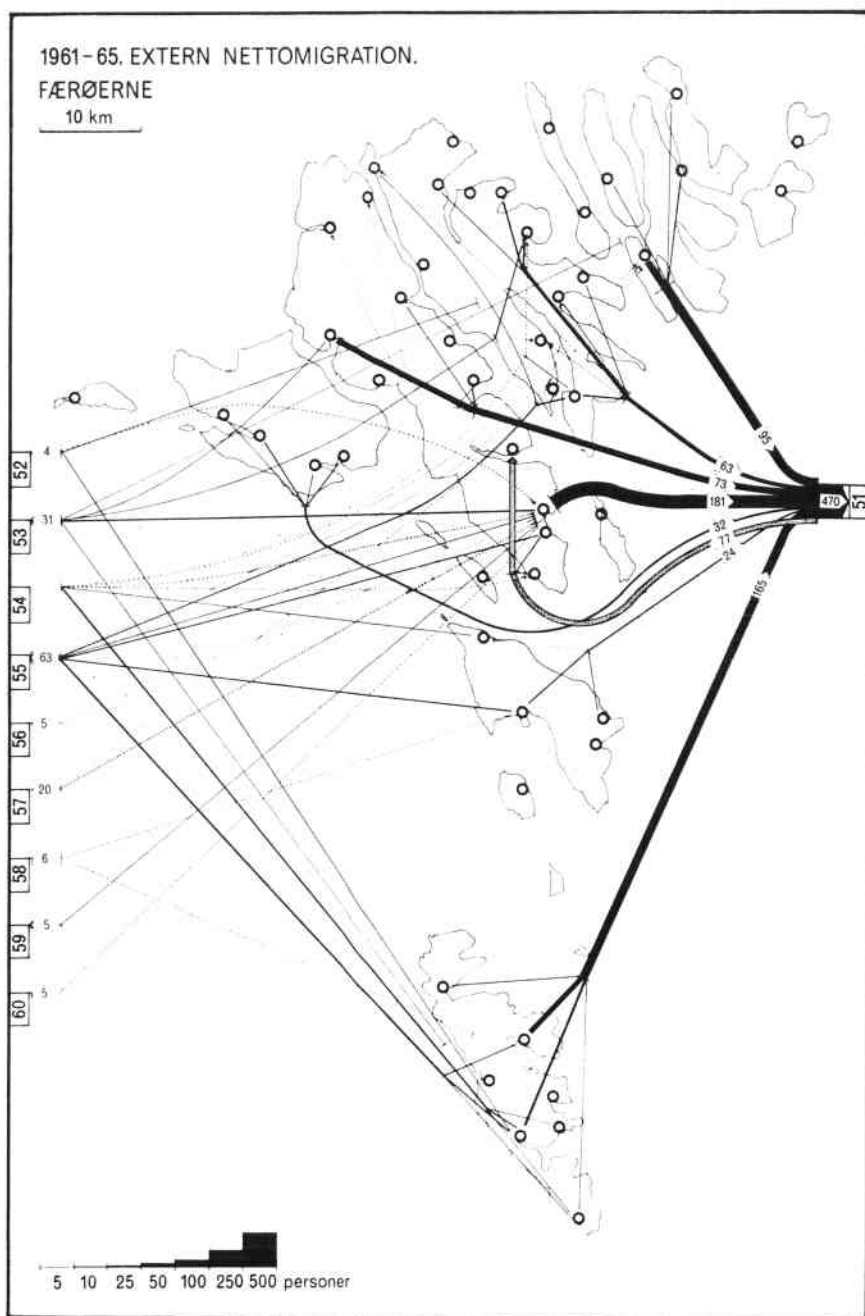

Fig. 10. „Flow-line“ kort over de externe nettomigrationer 1961-65. Indexnumre for udland, se fig. 9. Stiplede linjer viser vandring til Færøerne.

Fig. 10. Flow-line map of the external net migration 1961-65. The index numbers for foreign countries as in fig. 9. The dashed lines indicate the in-migration to the Farøe Islands.

Vágur på Suðuroy har det største antal forbindelseslinjer til og fra landene i venstre kortsider, og derefter følger Fuglafjørður.

Fig. 10. Extern nettomigration 1961-65: I grove træk er mønstret det samme som for bruttomigrationen, men strømmene er selvfølgelig meget mindre. Iøjnefaldende er, at en kommune har ret kraftig tilvandring fra Danmark, nemlig Kaldbak (28), se note 1. Fra alle de øvrige regioner er der en nettostrøm til Danmark, selv om der er en del kommuner, især på den nordlige del af øerne, der har tilvandring fra Danmark, men med undtagelse af den nævnte strøm til Kaldbak er de alle af ringe størrelse. I den foregående periode 1956-60, modtog Island i alt 61 personer, men i denne periode (61-65) er der indtrådt en ligevægt. Dog iagttages den detalje, at der fra de sydlige øer stadig sker en udvandring, medens de nordlige har en tilvandring fra Island.

Tabel 3. Regionernes nettomigrationsstrømme til Danmark.

Region	pers.	pers./år/indb.	Region	pers.	pers./år/indb.
1 Tórshavn	188	0,4	5 Eysturoy	46	0,1
2 Suðuroy	112	0,4	6 Vágar	26	0,2
3 Norðuroyar	104	0,4	7 Sandoy	11	0,1
4 N. Streymoy	66	0,5	8 S. Streymoy	÷ 83	÷ 1,2

Tabel 4. 8 kommuners nettomigrationsstrømme til Danmark.

Region	pers.	pers./år/indb.	Region	pers.	pers./år/indb.
1 Tórshavn	188	0,4	5 Vágur	35	0,4
2 Klaksvík	78	0,4	6 Fuglafjørður	22	0,4
3 Vestmanna	66	1,1	7 Oyndarfjørður	21	1,9
4 Tvøroyri	61	0,6	8 Skopun	12	0,4

Interne vandringer

Fig. 11. Intern bruttomigration 1961-65: Hovedtrækkene i vandringsmønstret er meget tydeligt. Der er meget kraftige og dominerende strømme mellem Tórshavn og de øvrige omkringliggende regioner, medens vandringen mellem regionerne uden for Tórshavn er i langt mindre målestok. Alle kommuner har forbindelseslinjer til hovedstaden.

Bruttomigrationen med Klaksvík er af langt mindre omfang. Med resten af Norðuroyar: 140, Eysturoy: 127, og Suðuroy: 94. Mellem kommunerne i de enkelte regioner er bruttomigrationen meget lille. Der er registreret en bruttomigration mellem de to store kommuner

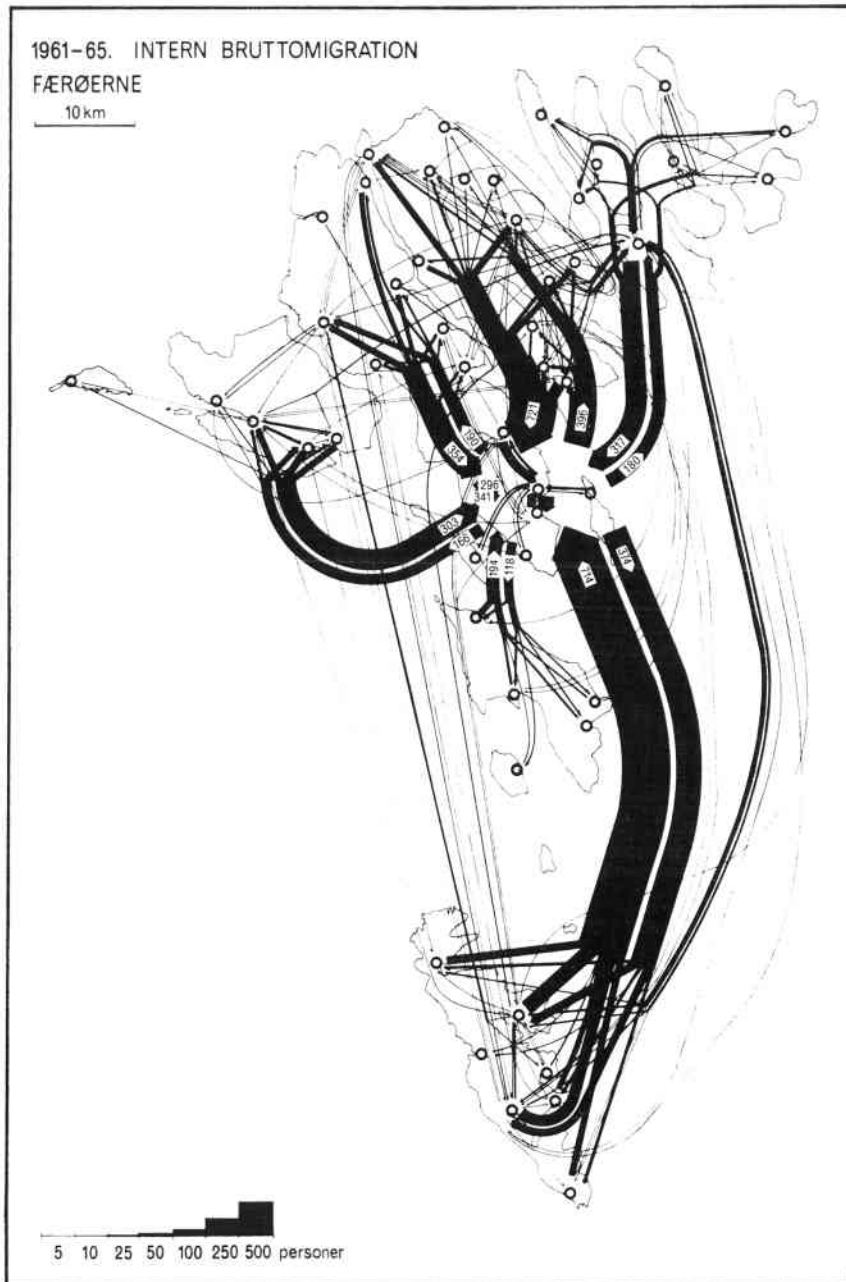

Fig. 11. „Flow-line“ kort over den interne bruttomigration 1961-65.

Fig. 11. Flow-line map of the internal, gross migration 1961-65.

Tabel 5. Regionernes Bruttomigrationsstrømme med Tórshavn.

Region	pers.	pers./år/indb.	Region	pers.	pers./år/indb.
1 Eysturoy	1117	3,0	5 Norðuroyar	497	1,9
2 Suðuroy	1088	3,7	6 Vágur	469	3,5
3 S. Streymoy	637	4,3	7 Sandoy	312	3,6
4 N. Streymoy	544	7,9			

Tabel 6. 10 kommuners bruttomigration med Tórshavn.

Region	pers.	pers./år/indb.	Region	pers.	pers./år/indb.
1 Klaksvík	363	1,8	6 Kaldbak	183	24,4
2 Tvøroyri	356	3,5	7 Miðvágur	179	4,2
3 Tórshavn U.	349	10,1	8 Hvalba	164	4,1
4 Vágur	276	3,3	9 Vestmanna	162	2,8
5 Nes	245	2,3	10 Sumba	141	4,4

på Suðuroy, Tvøroyri og Vágur, på kun 39 i denne femårsperiode. Mellem kommunerne ved Skálafjørður (nr. 14, 15, 16) med en samlet befolkning på 3462 er bruttovandringen kun på en enkelt person, medens hele det sydlige Eysturoy (kommunerne nr. 11, 12, 13, 14, 15, 16) med veje mellem alle bygder, og en befolkning på 5998, har en intern vandring på 54 personer.

De fleste strømme, der bevæger sig udenom Tórshavn og Klaksvík, kan derfor i de fleste tilfælde forklares ved at en familie eller nogle få enkeltpersoner flytter mellem kommunerne. Det kan være personer, der gifter sig og flytter sammen med ægtefællen, eller læger, præster eller lærere, der skifter arbejdssted. Disse strømme er derfor ret tilfældige og ustadige.

Fig. 12. Intern nettomigration, 1961-65: Det mest iøjnefaldende er de mod centrum (Tórshavn) rettede strømme, samt den ret kraftige strøm fra Norðuroyar til Klaksvík. Alle kommuner har en nettofravandring til Tórshavn, eneste undtagelse er forstadskommunen Tórshavnar Uttanbyggja (nr. 29), der modtager 101 personer i denne periode. Denne kommune har til gengæld et lille tab til Klaksvík. De særlige forhold omkring Kaldbak (nr. 28), se note 1, gør sig også gældende på denne figur, hvor den leverer 105 migranter til hovedstaden, samt et mindre antal til en række andre kommuner, flest til Tvøroyri på Suðuroy.

Mellem de sydlige kommuner på Eysturoy er der en mærkbar intern migration, som hovedsagelig går fra de nordlige kommuner i området (Fuglafjørður og Gøta nr. 11 og 13) til de sydlige (især Nes og Sjógv nr. 14 og 16).

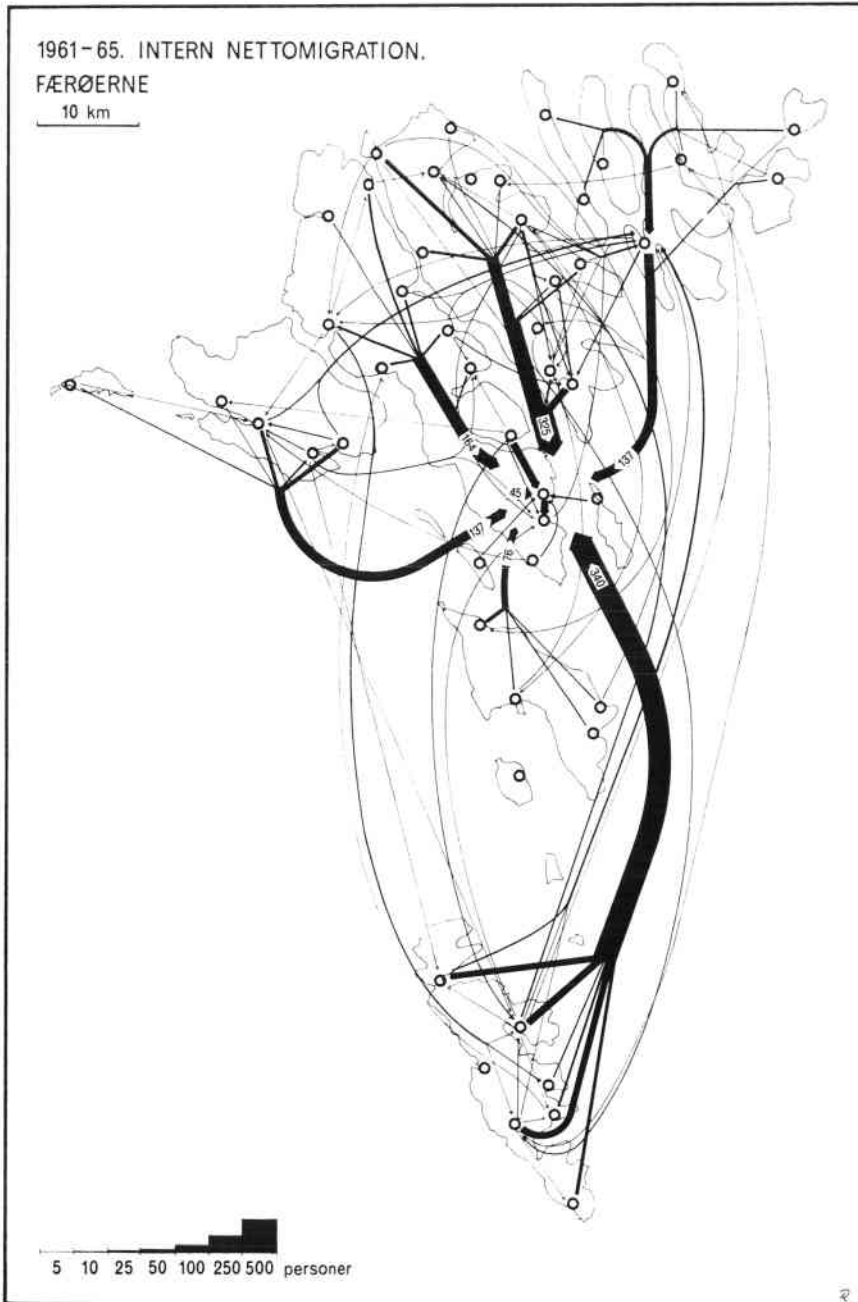

Fig. 12. „Flow-line“ kort over den interne nettomigration 1961-65.

Fig. 12. Flow-line map of the internal net migration 1961-65.

Tabel 7. Regionernes nettomigrationsstrømme til Tórshavn.

Region	pers.	pers./år/indeb.	Region	pers.	pers./år/indeb.
1 Suðuroy	340	1,2	5 Vágar	137	1,0
2 Eysturoy	325	0,9	6 Sandoy	76	0,9
3 N. Streymoy	164	1,1	7 S. Streymoy	45	0,7
4 Norðuroyar	137	0,5			

Tabel 8. 10 kommuners nettomigrationsstrømme til Tórshavn.

Region	pers.	pers./år/indeb.	Region	pers.	pers./år/indeb.
1 Klaksvík	123	0,6	6 Hvalba	74	1,9
2 Kaldbak	105	14,0	7 Eiði	55	1,8
3 Nes	99	0,9	8 Fuglafjørður	54	0,9
4 Tvøroyri	96	1,0	9 Sandavágur	54	1,6
5 Vágur	80	1,0	10 Skopun	50	1,8

Nettovandring mellem regioner og hierarkiske niveauer

For at samarbejde de to sæt kort for den externe og interne migration, og for at simplificere det samlede billede af migrationerne, så det hele er nemmere at overskue, er figurerne 13 og 14 tegnet på grundlag af tabellerne 9, 10, 11 og 12.

Figur 13 viser nettomigrationen mellem regionerne Norðuroyar, Eysturoy, Streymoy, Vágar, Sandoy, Suðuroy og Tórshavn samt udlandet i femårsperioden 1961-65. På figuren er øernes omrids tegnet fuldstændig uden detaljer, da det kun drejer sig om at vise regionernes indbyrdes beliggenhed. Af praktiske grunde er Tórshavn tegnet som en stor cirkel lige syd for Streymoy, og „udlandet“ er placeret som en halvcirkel i højre kortsider. Dertil kommer at Streymoy, der af praktiske grunde i figurerne 9, 10, 11, 12 blev behandlet som to regioner, nu er slået sammen til én.

På denne figur kommer grundtrækkene i de færøske migrationer ganske tydeligt frem. Man ser (med tabel 9 og 10 til hjælp) hvorledes Tórshavn og „udlandet“ virker som kraftige magneter på de andre områders befolkning. Tórshavn er dog den stærkeste, hvis man parvis sammenligner strømme, der går fra de perifere regioner til henholdsvis Tórshavn og „udlandet“. Ud over de strømme, der er rettet mod disse to centre, findes der kun to strømme, der udgør mere end 1 % af den samlede nettomigration, (strømme på mindre end 1 % af den totale nettomigration er ikke medtaget på figuren), nemlig strømmene til Norðuroyar fra Vágar og Suðuroy. De øvrige små nettostrømme mellem de perifere regioner, der kan aflæses i

Tabel 9. Nettovandring mellem regioner, 1961-65.

Fra \ Til	No.	Ey.	St.	Vá.	Sa.	Su.	Th.	Ud.	Total
No.	=	-6	-15	-19	-10	-33	137	95	149
Ey.	6	=	8	8	5	-4	325	63	411
St.	15	-8	=	0	0	16	209	-4	228
Vá.	19	-8	0	=	-2	1	137	32	179
Sa.	10	-5	0	2	=	2	76	24	109
Su.	33	4	-16	-1	-2	=	340	164	522
Th.	-137	-325	-209	-137	-76	-340	=	161	-1063
Ud.	-95	-63	4	-32	-24	-164	-661	=	-535
Total	-149	-411	-228	-179	-109	-522	1063	535	0

Tabel 10. Nettovandring mellem regioner, 1961-65.

I % af samlet mængde. 1896 = 100 %. Negative tal udeladt.

Fra \ Til	No.	Ey.	St.	Vá.	Sa.	Su.	Th.	Ud.	Total
No.	=	7,2	5,3	12,5
Ey.	0,3	=	0,4	0,4	0,3	.	17,1	3,3	21,8
St.	0,8	.	=	0,0	0,0	0,8	11,0	.	12,6
Vá.	1,0	.	0,0	=	.	0,1	7,2	1,7	10,0
Sa.	0,5	.	0,0	0,1	=	0,1	4,0	1,3	6,0
Su.	1,7	0,2	.	.	.	=	17,9	8,7	28,5
Th.	=	8,5	8,5
Ud.	.	.	0,2	=	0,2
Total	4,3	0,2	0,6	0,5	0,3	1,0	64,4	28,8	100,1

tabellerne, er oftest ret tilfældige resultater af små bruttomigrationsstrømme. Streymoy har, som eneste region, ingen strøm til udlandet, men tværtimod, som det ses af tabellerne, en tilvandring fra udlandet. Dette forhold skyldes at en enkelt kommune i regionen – Kaldbak – har en kraftig tilvandring fra Danmark, note 1.

Den samlede nettomigration mellem regionerne er på ialt 1896 personer. Vandringerne til Tórshavn udgør ialt 64,4 % af den samlede tal (tabel 10), mens vandringerne til udlandet udgør 28,8 %, og det vil altså sige at strømmen mellem de øvrige regioner kun udgør 6,9 %.

Figur 14 viser nettomigrationen mellem hierarkiske niveauer, idet kommuner af lille (L), mellem (M), og stor (S) størrelse (se note 2) samt Tórshavn (T) antages at udgøre hver sit niveau i den samlede mængde af færøske kommuner. Dertil er udlandet (U), lagt som øverste niveau, ud fra den betragtning, at langt de fleste eksterne vandringer går til det mere urbaniserede Danmark, og her i første række til København.

HOVEDSTRØMME I INTERN OG EXTERN NETTOMIGRATION,
FÆRØERNE 1961-65.

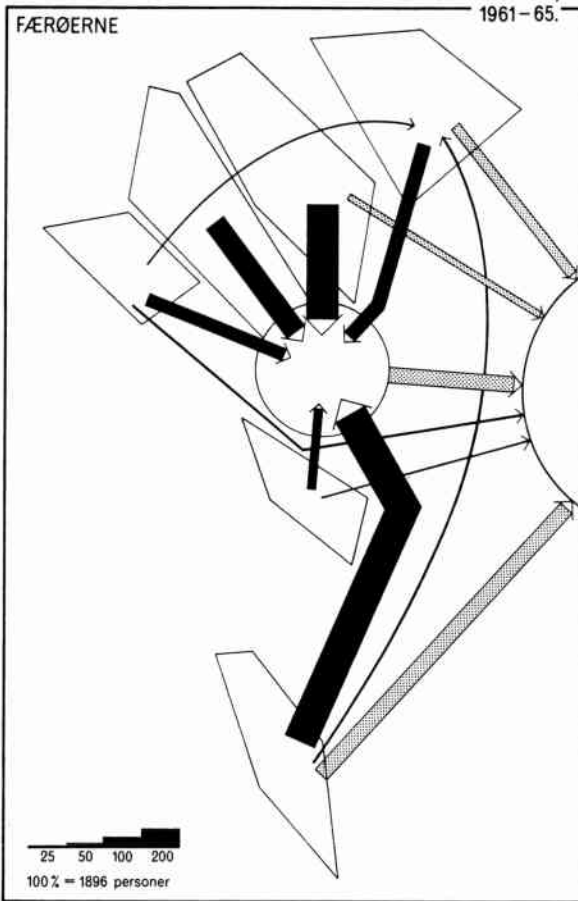

Fig. 13. Hovedstrømme i nettomigrationen mellem regionerne, samt udlandet, 1961-65.

Strømme på mindre end 1 % af den samlede nettostrom på 1896 personer er udeladt. Tórshavn er tegnet som en cirkel midt i figuren syd for Streymoy, og udlandet som en cirkelbue i højre kortside.

Fig. 13. The main streams of the net migration between the regions and to foreign countries 1961-65.

Streams below 1 % of the total net stream (1896 persons) have been omitted. The circle south of Streymoy in the middle of the figure indicates Tórshavn and the circular arc in right map side indicates foreign countries.

Det generelle billede er, at vandringerne foregår fra et lavere niveau til et højere niveau i hierarkiet. Der er dog en undtagelse, der umiddelbart skulle synes sensationel, nemlig at de små kommuner har en tilvandring fra udlandet, men dette skyldes udelukkende, at Kaldbak kommune har en unormal stor tilvandring fra Danmark – som nævnt et par gange før.

Den samlede nettovandring i dette system er 2031 personer, se tabel 12, og til denne mængde leverer de store kommuner det største tal, 39,6 %, mellemstørrelsen lige ved 29 %, og de små kommuner godt 21 %. Tórshavn er langt den største modtager, byen får mere end 60 % af hele mængden, medens udlandet får det meste af resten, henved 29 %.

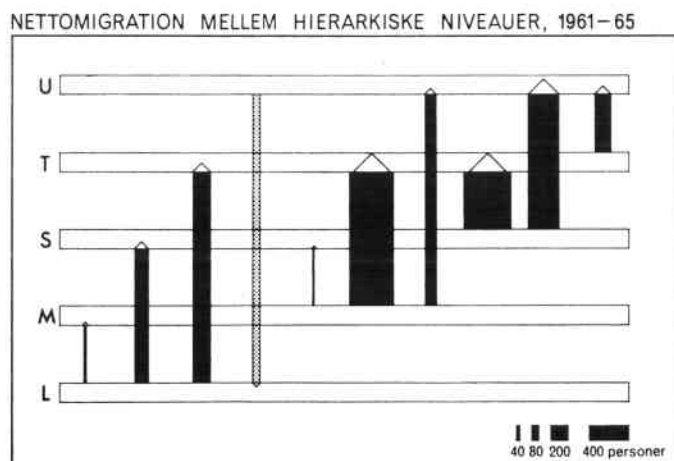

Fig. 14. Nettomigrationsstrømme mellem hierarkiske niveauer. Disse niveauer udgøres af små (L), mellem (M), og store (S) kommuner, samt Tórshavn (T) og udlandet (U).

Fig. 14. Net migration streams between five hierarchian levels, namely: (L) small, (M) medium, (S) large communes, (T) Tórshavn, and (U) foreign countries.

Tabel 11. Nettovandring mellem hierarkiske niveauer, 1961-65.

FRA \ TIL	L	M	S	T	U	Total
L	=	33	95	301	-50	379
M	-33	=	21	465	101	554
S	-95	-21	=	480	324	688
T	-301	-465	-480	=	161	-1085
U	50	-101	-324	-161	=	-536
Total	-379	-554	-688	1085	536	0

Tabel 12. Nettovandring mellem hierarkiske niveauer, 1961-65.
2031 = 100 %.

FRA \ TIL	L	M	S	T	U	Total
L	=	1,6	4,7	14,8	.	21,1
M	.	=	1,0	22,9	5,0	28,9
S	.	.	=	23,6	16,0	39,6
T	.	.	.	=	7,9	7,9
U	2,5	.	.	.	=	2,5
Total	2,5	1,6	5,7	61,3	28,9	100,0

Ved sammenligning med den forudgående periode, 1956-60, R. Guttusen (1969), viser det sig, at i rollen som afgiver af migranter, er regionerne meget stabile, medens der sker store forandringer i regionernes og udlandets rolle som modtagere af migrationsstrømme.

Ligeledes viser der sig stor stabilitet i de fem hierarkiske niveaues afgift af migranter, medens der er stor variation i de enkelt niveaues gevinst. Som sammenfatning kan derfor siges: Både de enkelte lag i hierarkiet, og hver enkelt region har en fast afgift (nettovandring i % af den samlede nettovandring), men det varierer en del, hvem der får denne afgift.

Note 1. For at forstå de exceptionelle tal, der flere gange optræder for Kaldbaks kommune (nr. 28), er det nødvendigt med en kort note om årsagerne til disse.

Inden for kommunens grænser, i Mjörkadalur nord for Tórshavn, påbegyndtes i 1959 anlæggelsen af et større Nato-militæranlæg. Der blev anlagt en vej fra Tórshavn til Mjörkadalur, hvor en kasernebygning blev opført, og videre op på Sandfelli (staves også Sornfelli eller Samfelli). Her opførtes en Early Warning radarstation med et tilhørende radiokommunikationsanlæg. Mens byggeriet stod på, boede en del af arbejderne og ingeniørerne i en barakby i selve Mjörkadalur. Disse flyttede bort igen da arbejdet var færdigt. Derefter rykkede teknikere, officerer og menige fra luftvåbnet ind. De fleste kom fra Danmark direkte til Kaldbak kommune, men mange flyttede efter nogen tid derfra til Tórshavn. Disse nævnte flytninger kan erkendes som større eller mindre strømme, hvis Kaldbak studeres på de fire figurer nr. 9, 10, 11 og 12 samt i de tilhørende tabeller.

Note 2. Der er foretaget en klassificering af kommunerne med hensyn til deres befolkningsmængde, således at kommuner med under 300 indbyggere får størrelsesbetegnelsen „lille“ (L), 300 eller mere, men under 1000 indbyggere får betegnelsen „mellem“ (M), 1000 eller flere indbyggere får betegnelsen „stor“ (S), og Tórshavn, der falder i særklasse, (T).

SUMMARY

On the basis of data published by *J. Svabo* (1959) the mortality and fertility rates around the year 1780 can be calculated for the Faroe Islands; 19% was arrived at for both rates, a figure deviating considerably from that of the surrounding countries during the same time. Fig. 1 shows the fertility and mortality rate for the period 1840/49-1960/65. To shed light on the extent of migrations in earlier epochs, emi- and immigration have been calculated on the basis of the known figures of births/deaths and growth of population (the censuses), cf. fig. 2. Only one period experienced immigration, namely the years 1860-69, just after the abolition of the Royal Monopoly Trade in 1856. Up to 1911, the emigration figure was between 4 and 11 per cent of the excess of births. Thereafter, it rose to approx. 20 percent though with heavy fluctuations for the two post-war periods. Fig. 3 shows the age structure 1801-1965, with the remarkable feature that the census in 1801 shows the highest percentage of old people (above 60 years) and the lowest percentage of young people (below 20 years).

In the course of the last 100 years the sex ratio has changed, cf. fig. 4. From a considerable excess of females up to 1920, a still increasing excess of males is recorded today.

To show the development of the population distribution, three diagrams and two statistical maps have been produced, figs. 5, 6, and 7. In the diagrams, the communes are ranged after number of inhabitants. The year 1801 reflects the old Faroese peasant community with Tórshavn (554 inhabitants) as greatest commune. A century later, in 1901, the community is rapidly changing. Main occupation is now fishing, the good harbours and trade places are vigorously expanding. 1950: the big communes show increasing growth, whereas the smaller ones stagnate or decrease. The two maps in figs. 6 and 7 show the population distribution in 1960 and 1965, respectively. For comparison, the growth of the two previous 5-year periods is marked in the circles. Only Tórshavn and its suburb commune, together with Skála – a commune dominated by shipbuilding and with the highest degree of industrialization on the Faroe Islands – fall under "heavy growth". For the last map it is conspicuous that outside the belt of population growth, viz. between Tórshavn and the second-largest commune of the islands, Klaksvík, all communes show either stagnating or decreasing number of population. The curve in fig. 8 has been drawn on the basis of the censuses and the rate of growth, r , after the formular $r = \left(\sqrt[t]{\frac{P_1}{P_0}} \div 1 \right) \cdot 1000$, *Clarke* (1965), where P_0 is the population at the beginning of the period, P_1 is the population at the end of it and t , the number of years.

For the 5-year period 1960-65 a total of 13.304 migrations were registered by the Population Register at Tórshavn. On an average, the mean population of the Faroe Islands amounted to 35.935 for this period. Of the migrations, 57% were external and 43% internal. The majority of the first-mentioned went to and from Denmark, namely 85,3%. Greenland accounts for 4%, and Iceland for 3,6% of the total migrations.

Figures 9, 10, 11, and 12 show the Faroese migrations in details, includ-

ing "streams" as small as 5 persons. In the map fig. 10 showing the external net-migration, a "subtraction method" has been used. It is seen that the total net migration to Denmark from the Faroe Islands is lower than is the net migration to Denmark from all the regions. This is due to the fact that one single region, South-Streymoy, has a net in-migration from Denmark, and all streams, both net in- and net out-migration, are gathered in the right side of the figure, where subtraction is made just before the index number (51). This done, the last part of the arrow shows the total net migration from the Faroe Islands to other countries. It appears very clearly from the maps of the external migration that there is an immense migration from, and especially to Denmark. Tables 1-8 show the size of the most important streams and a number indicates the annual migration in relation to the region's/commune's mean population figure for the period.

The main features of the internal migrations are fairly simple and clear, viz. big and dominating streams between the capital of Tórshavn and the surrounding regions and communes, whereas migrations between regions and communes outside Tórshavn are of far less importance. There is only one net stream from Tórshavn, namely to the suburban commune Tórshavnar Uttanbiggja.

It is noticeable that Kaldbak (nr. 28), a commune with only 150 inhabitants, shows relatively large streams in all 4 maps. The explanation is that in this commune, situated north of Tórshavn, some military installations have been built. During the construction, started in 1959, some of the employees lived in the commune, but moved when the plant was completed, after which military staff and technicians, mainly from Denmark, arrived. But these normally move on to Tórshavn and, when their contracts expire, back to Denmark.

To give an overall view of the migrations, fig. 13 and 14 were produced. Fig. 13 shows the migration between the regions. Tórshavn and foreign countries (drawn as a semicircle in the right side) have a great force of attraction to the population of other regions. But Tórshavn has the strongest attraction as it will appear when a pairwise comparison of streams is made by means of table 9 and 10 (streams of less than 1 % of the total net migration omitted). Fig. 14 shows the net migration between hierarchial levels, viz. (L) small communes under 300 inhabitants, (M) medium-sized (300-999 inhabitants), (S) large communes (1000 and above) and finally Tórshavn (T). It is thus assumed that these constitute four different levels in the Faroese community. Finally (U), foreign countries are added as highest level from the viewpoint that by far the majority of the external migrations have the more urbanized Denmark as destination, with Copenhagen, the capital, as main goal. The general picture is that migrations go from a lower to a higher level in the hierarchy, which was also to be expected. There is one exception which might firstly seem strange, namely that the small communes show an in-migration from foreign countries, but this is exclusively due to the previously mentioned Kaldbak commune which has an abnormal high in-migration from Denmark.

When comparing with studies of the period 1956-60 *R. Gullesen* (1969) the following conclusion can be made: Both the single levels of the hierar-

chy and each region has a stable deficit (net out-migration in percentage of the total figure), but great variations is found as to the destination, hierarchical level/region, of this migration.

LITTERATUR

Clarke, J. I. (1965): Population Geography.

Gultesen, R. (1969): Færøernes interne og eksterne migrationer 1956-65, med kort beskrivelse af samfunds- og befolkningsudviklingen, (duplikeret).

Mortensen, A. (1954): Fólkatalið og ognarbýtingin um 1600. Fróðskaparrit 3. bók.

Svabo, J. C. (1959): Indberetninger fra en rejse i Færøe 1781-82.

Statistiske Meddelelser 4, 56, 4.

” ” 4, 75, 4.

” ” 4, 94, 3.

” ” 4, 103, 4.

” ” 4, 128, 1 og 2.

” ” 4, 173, 3.

” ” 1, 2, 2.

” ” 1, 3, 3.

” ” 3, 4, 4.

” ” 3, 12, 1.

” ” 4, 9, 1.

Statistisk tabelværk I, 6.

” ” II, 1.

” ” 5 A, 16.

” ” 1965, Færøerne.

Statistisk Årbog div. år.

KOMMUNEKORT

FÆRØERNE

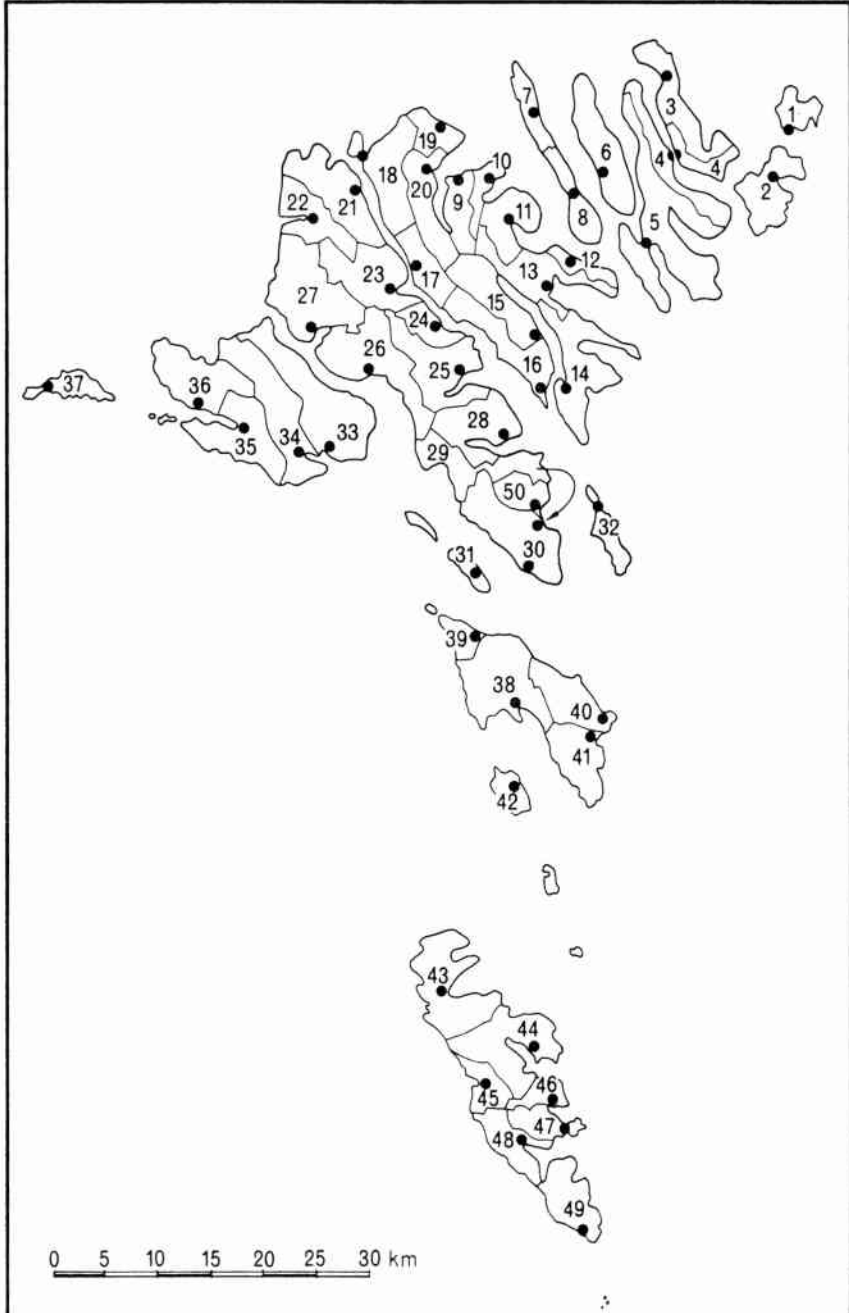

Fig. 15

Fortegnelse over enheder

(kommuner, stater og andre delområder)

Kodenumrene, der angives, følger listernes nummerering på Fól-kayvirlitið.

For en fuldstændig oversigt over Færøernes kommuner med disses bygder, henvises til Statistisk Tabelværk 1965 – Færøerne.

Kommunernes geografiske beliggenhed ses på kortet fig. 15.

Norðuroyar	22 Saksun	40 Skálavík
1 Fugloy	23 Hvalvík	41 Húsavík
2 Svínoy	24 Hósvík	42 Skúvoy
3 Viðareiði	25 Kollafjørður	
4 Hvannasund	26 Kvívík	Suðuroy
5 Klaksvík	27 Vestmanna	43 Hvalba
6 Kunoy		44 Froðba
7 Mikladalur	S. Streymoy	45 Fámjin
8 Húsar	28 Kaldbak	46 Hov
	29 Tórshavnar	47 Porkeri
Eysturoy	Uttanbíggja	48 Vágur
9 Elduvík	30 Kirkjubøur	49 Sumba
10 Oyndarfjørður	31 Hestur	
11 Fuglafjørður	32 Nólsoy	50 Tórshavn
12 Lorvík		
13 Gøta	Vágar	Udlandet
14 Nes	33 Sandavágur	51 Danmark
15 Skála	34 Miðvágur	52 Sverige
16 Sjógv	35 Sørvágur	53 Norge
17 Sundini	36 Bøur	54 Island
18 Eiði	37 Mikines	55 Grønland
19 Gjógv		56 Finland
20 Funning		57 U. K.
	Sandoy	58 Resten af Europa
N. Streymoy	38 Sandur	59 Nord Amerika
21 Haldórsvík	39 Skopun	60 Resten af Verden